

KOÁNY MISTRA AU

ČENĚK PEKAŘ

KOÁNY

MISTRA AU

Čeněk Pekař

Věnováno LU

Namaste Luci

v Čisté LP 2020

Co je ZEN?

Věnuji se ZENu už téměř 30 let a za tu dobu, která bohužel tak rychle utekla, že se to nezdá ani možné, jsem napsal několik desítek Koánů a stovky jich přečetl. Tyto nelogické hádanky a krátké příběhy, které patří k ZEN Buddhismu jaksi odnepaměti, neoddělitelně, a jsou jeho duší, mám moc rád. Vždy jsem v nich hledal, a hlavně nacházel nové osvěžující myšlenkové koncepty, vedoucí velmi často k „aha efektům“. Touto knížkou jsem se pokusil Vám kouzlo těchto mini příběhů ukázat.

**Předávám Vám hořící svíčku.
Nyní už zaleží jen a jen na Vás,
zda její plamen nezhasne.**

Můžeme se setkat s různými definicemi ZENu. Často je přirovnáván k Buddhismu s drobnými rozdíly. Většinou však není chápán coby náboženství, nýbrž jako filosofie a životní styl. Pro ZEN jsou vždy podstatné meditace, které jsou ovšem vnímány jako prosté bytí a sezení v Za-ZENu, tady a teď, bez vyrušování vnitřním, neproduktivním dialogem.

Mistři raného ZENU nezanechali žádné písemné záznamy, protože byli proti jakémukoli písemně předávanému vědění. Vyznavači ZENU zdůrazňují nalezení pravdy skrze „probuzení“. Nalezení pravdy probíhá formou „meditace Za-ZEN“, zpravidla vsedě. Všem školám je společné takové až lehké pohrdání studiem textů. Proto označují kosmologie za nesmysl, který jen žáka odvádí od „probuzení“. Podle jejich chápání má každý „povahu Buddhy“ a může ji uskutečnit meditací a uvažováním o sobě.

a co je Za-ZEN?

ZEN, jak se s ním dnes setkáváme, především v japonských klášterech školy Rinzai a Sótó, klade velký důraz na „Za-ZEN“. Tomuto výcviku je věnováno mnoho hodin denně a velká důležitost se přikládá správnému držení těla a správnému dýchání.

„Praktikovat ZEN znamená provádět Za-ZEN,“

k čemuž škola Rinzai přidává ještě „San-ZEN“ – periodické návštěvy u Roši, při kterých žák předkládá svoje řešení Koánu.

ZaZEN neboli takzvaný „zásed“ je tolik typický posed praktikujícího ZEN, tedy posed s rovnou páteří, překříženýma nohama, se snahou o nalezení míru pomocí vhledu do sebe sama i vesmíru. Původní výraz znamenal: soustředěné spočívání.

Koány! No konečně

Typické jsou pro ZEN takzvané **Koány**, což jsou příběhy k zamyšlení, nesmyslné hádanky mistrů, které žáci mají za úkol vyřešit. Přístup žáka k řešení hádanky, jeho míra vhledu a způsob odpovědí umožňují jeho Mistrovi lépe posoudit žákovu vyspělost, jeho pochopení, co je Dharma a jeho role v tomto životě. Tvrdí se, že mohou i významně pomoci žákovi v jeho snaze o osvícení. K jejich pochopení a vyřešení je potřeba osvobodit mysl. **Osvícení** se nedá vynutit. To se prostě jen stane.

a co je Koán...

(trocha teorie – kdo ji nechce, přeskakuje)

Koán je unikátní literární útvar, který, byť k nám promlouvá z minulosti staré více jak tisíc let, má dnešním lidem stále co říci.

Je vlastně takovou pedagogickou hádankou, bez logické stavby, ve formě mini příběhu či jen otázky. Koán (japonsky 公案) je krátký iracionální příběh obsahující nelogickou „hádanku“, která osvobozuje mysl od zavedených konceptů.

Název pochází z nejznámější sbírky čínských Zenových Koánů „Brána bez dveří“, sbírka sestává ze čtyřiceti osmi „případů“ s autorovým často paradoxním nebo ironickým komentářem a závěrečným čtyřverším, gáthou. Autorem sbírky byl mnich a učitel [Wumen Huikai \(1183–1260\)](#).

Samotný pojem, který doslova znamená „veřejný záznam“, je zakořeněn v čínské právní tradici, ve které původně odkazoval na „precedenty“, na které by se soudci obrátili s žádostí o pomoc v případě jejich nerozhodnosti přijmout nějaký závěr v soudní při.

V tradiční čínské kultuře byl termín Koán spojen řekněme až s detektivními příběhy, ale v ZENU byl tento termín aplikován na duchovní úrovni a stal se ústředním středobodem ZEN Buddhismu.

Koán literatura odkazuje na záznamy dialogů o setkáních mezi mistry a jejich soupeři a / nebo žáky, s objemnými prózami a poetickými komentáři. Koán záznamy byly nejprve uchovány v desítkách sbírek vytvořených od jedenáctého do čtrnáctého století v Číně a Japonsku. V moderním Zenovém tréninku je seznam několika tisíc Koánů obvykle začleněn do studijního plánu, který doplňuje ZaZEN meditaci nebo prosté sezení.

Smysl a význam Koánu

Pointy promluv a jednání jsou často v otázce a odpovědi, ale i v odmlce, nebo jen v gestu. Pointy jsou vždy otevřené, často paradoxní. Svou paradoxní otevřeností prolamují logiku a konvenci očekávaného jednání. Ústně tradované Koány nezprostředkovávaly žádná moudra ani principy, jak to činily především konfuciánské, ale do značné míry i taoistické příběhy, na které čínští buddhisté navazovali; písemně zaznamenané a literárně zpracované Koány neměly literární ambice.

Byl to psychologický nástroj, kterým učitel opakovaně naváděl žáka nebo protivníka do jisté duchovní a mentální situace, ze které nebylo jiného východiska nežli opustit logiku a zavedená naučená myšlenková schémata. Popustit uzdu intuici a vhledu a vyjít ven z myslitelného a rozumného.

Jsou zadávány mnichům, studentům ZENu, a to jako předmět celodenní meditace. Řešení takového Koánu může zabrat i několik let a nastane teprve tehdy, když žák pochopí jisté principy a dosáhne určité duchovní úrovně. Když se tomu tak stane, řešení Koánu je najednou „nad Slunce jasné“ a žák prožije Satori.

Co je Buddhismus?

Zakladatelem Buddhismu byl indický světec ze 6. století před Kr., známý pod jménem 'Buddha' neboli 'Probuzený'. Mistři, kteří ho následovali, jsou známí jako patriarchové. V pořadí osmadvacátý indický patriarcha se nazývá 'Bódhidharma', přičemž toto jméno označuje 'Znalce Cesty'.

Bódhidharma vycestoval v 6. stol. n.l. do Číny, kde podnítil vznik radikální školy buddhismu nesoucí název 'čchan'. Ve 12. stol. n.l. se tato škola dostala do Japonska, kde začala být známá jako 'ZEN', a tento název proslul. Tato sbírka Zenových citací je hlavolam, neboť tajemství ZENU leží za slovy. ZEN je přímá zkušenost toho, jaké to ve skutečnosti je.

ZEN je osobní cesta k osvícení, na jejímž konci
hledající zjišťuje, že tu není žádná osoba a že tu
nebyla žádná cesta.

ZEN je v podstatě znalost své mysli,
aniž by k tomu byla použita jediná myšlenka.

Mistr AU

Student se jednou zeptal Mistra AU:

„Jaká je Tvé chápání Buddhismu?“

Mistr mu odpověděl:

„Dát čerstvé ovoce do košíku, jenž nemá dno.“

Mistr AU

„Buddhismus nemá žádný prostor pro nějaké zvláštní
úsilí. Prostě buďte obyčejní a nijak zvláštní. Jezte a
pijte, a potom vyprázdněte svoje střeva a močový
měchýř. Když se cítíte unavení, jděte spát. Hlupáci si
budou myslet, že si dělám legraci, ale moudří mě zcela
jistě pochopí.“

LIN-ŤI

Začni o tom přemýšlet a propásneš to.

CHUANG-PO

Tchou-c se zeptal mistra Cchuej-weje:

„Jaký je podle Vás stěžejní princip buddhismu?“

Mistr mu odpověděl:

„Povím ti to později, až tu nikdo nebude.“

Později, když byli sami, student opět položil Cchuej-weje tuto otázku. Mistr odvedl studenta do bambusového háje, ale ani tam nic neřekl. Student na něho začal naléhat a chtěl odpověď.

Cchuej-wej zašeptal:

*„Pohlédni, jak vysoké jsou tyto bambusy!
Jak nízké jsou ty, co jsou ještě dál!“*

1 – Svíce

Šel jsem ke svému Mistrovi jako vždy uvolněně, neboť zkušenost mě již naučila neočekávat a nelpět. Nemáš-li totiž žádná očekávání, nemůžeš být ani zklamáný z toho, jak situace dopadla, to prostě nejde.

Pochopil jsem, že vůbec nevím jak:

Sfouknout svíci, jež nehoří, a hořící ji znovu zapálit.

Víra... to je to slovo... to je ten stav, říkal jsem si a odhodlaně vstoupil do učebny. Jako vždy, seděl Mistr na polštáři, zády ke dveřím. Snad jako by tím chtěl vyjádřit svou neotřesitelnost v prožitku tady a teď.

Sedám si na své místo a čekám...
Spěchat není proč ani kam.

Jsme vždy právě tam, kde máme být ku prospěchu
všech.

„Proč jsi přišel?“

ptá se mě Mistr náhle.

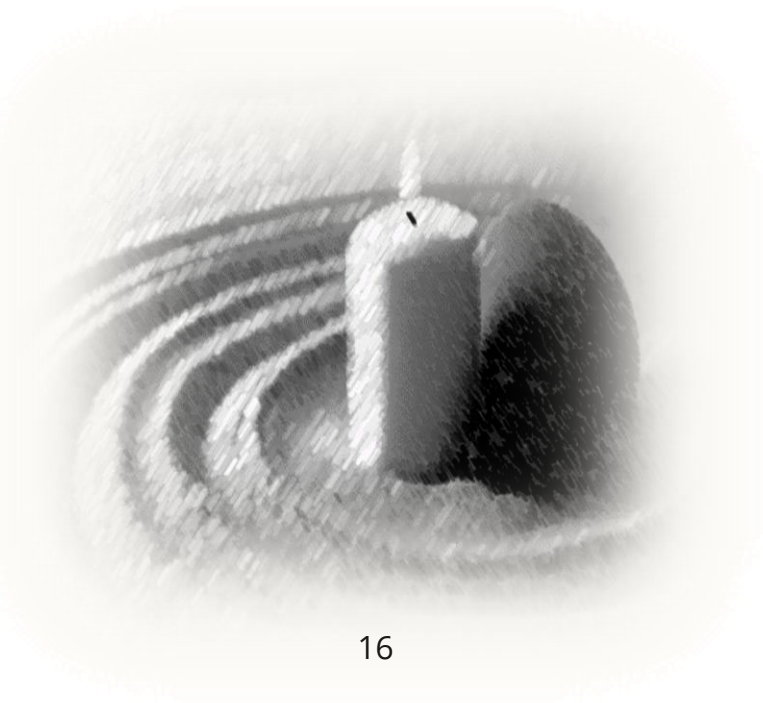
„Abych zas mohl odejít?“
spíše se ptám sám sebe.

„Kam?“
ptá se on.

Než stačím cokoli bdělého odpovědět, hlavou mi proletí myšlenka zcela jiná. Opět byl můj autopilot rychlejší mého vědomého já. Mistr již ale reaguje, jak to umí jen on.

Nejprve slovy: *„Vždyť už tam jsi,“* a poté i holí.
„Au,“ syкну tlumeně a doplním o: *„धन्यवाद!“*

Odcházím a svíci jsem stále nezapálil ani neuhasil.

Poznámky:

(prostor pro Vaše myšlenky, nebo jen... pro ticho
vhledu)

2 – Lpění

Šel jsem ke svému Mistrovi jako vždy odhodlaně. V hlavě jsem si celou cestu omílal své oblíbené mantry:

„Jenom praxe rodí Mistry.“

„Zkušenost je nepřenositelná.“

„Jsem tady a teď.“

a podobné autosugesce, jen abych nemusel myslet na mé obvyklé syknutí „Au“, když mě Mistr svou holí propustí. Vstoupil jsem do učebny připraven na to, že první, co uvidím, budou Mistrova záda. K mému překvapení seděl Mistr na místě mém.

Neřekl nic, jen lehce pokynul, abych se posadil na místo vyhražené jemu. Udělal jsem to s velkým respektem a Mistr se jen lehce usmíval a vypadal trochu jak Mona Lisa. Musel si jistě všimnout mé myšlenkové asociace, snad díky drobné vlnce úsměvu, která mi zřejmě proběhla po tváři.

„K čemu jsi dospěl?“

optal se mě laskavým hlasem.

Dnes fakt nebyl můj den.

Hlavou mi letěly myšlenky typu:

„že Mistrův meditační polštář je pohodlnější než ten můj“

„že stále nechápu Koán se svíčkou“

„že nechápu Dharmu“

V ten moment Mistr reagoval slovy:

„Lpíš na myšlení!“

V ten moment jsem zažil své první Satori. Zvedl jsem se.

Mistr už mezitím vstal a díval se na mě s úsměvem, který až nápadně připomínal Monu Lízu.

Podal jsem mu hůl.

Moje syknutí „*Auu*“ bylo tentokrát víc než radostné.